

Inhoudsopgave

Voorwoord / 11

Lijst van afkortingen / 15

1	Inleiding / 17
1.1	Algemene inleiding / 17
1.1.1	Historische achtergronden / 19
1.2	Probleemstelling / 24
1.3	Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie / 26
1.4	Onderzoeksmethode en methodologische verantwoording / 28
1.4.1	Onderzoeksmethode / 28
1.4.2	Interviews/veldwerk / 30
1.5	Opzet van het proefschrift / 31
2	Boedels: onbeheerde en onverdeelde nalatenschappen / 33
2.1	Inleiding en begripsomschrijving / 33
2.1.1	Begripsomschrijving onbeheerde nalatenschappen / 34
2.1.2	Begripsomschrijving onverdeelde nalatenschappen / 35
2.1.3	Oorzaken van onbeheerde en onverdeelde boedels / 38
2.1.3.1	Oorzaken onbeheerde nalatenschappen / 38
2.1.3.2	Oorzaken onverdeelde nalatenschappen / 42
2.2	Onbeheerde nalatenschappen in Suriname / 50
2.2.1	De wettelijke mogelijkheden tot vereffening van onbeheerde nalatenschappen / 50
2.2.1.1	De wettelijke mogelijkheden tot vereffening van onbeheerde nalatenschappen volgens het Burgerlijk Wetboek / 50
2.2.1.2	De wettelijke mogelijkheden tot vereffening van onbeheerde en kennelijk verlaten gronden volgens de Domeinwet 1936 / 59
2.2.1.3	De wettelijke mogelijkheden tot vereffening van onbeheerde en kennelijk verlaten gronden volgens het Domeindecreet 1981 / 60
2.2.1.4	De wettelijke mogelijkheden van vereffening van onbeheerde nalatenschappen op basis van de Onteigeningswet / 62
2.2.1.5	De mogelijkheden van vereffening van onbeheerde nalatenschappen op basis van de grondbrieven / 69
2.3	Boedels in Nederland en op Curaçao / 76
2.3.1	Inleiding en historie boedels in Nederland en op Curaçao / 76
2.3.1.1	Inleiding en historie in Nederland / 76
2.3.1.2	Inleiding en historie op Curaçao / 78
2.4	Onbeheerde nalatenschappen in Nederland en op Curaçao / 83

- 2.4.1 De wettelijke mogelijkheden tot vereffening van onbeheerde nalatenschappen volgens het oud Nederlands Burgerlijk Wetboek en het oud Burgerlijk Wetboek Nederlandse Antillen / 83
- 2.4.2 De wettelijke mogelijkheden tot vereffening van onbeheerde nalatenschappen volgens het huidige Nederlands Burgerlijk Wetboek en het huidige Burgerlijk Wetboek van het Land Curaçao / 85
- 2.4.3 Verschillen in de wettelijke regels met betrekking tot de onbeheerde nalatenschappen tussen Suriname, Nederland en Curaçao / 87
- 2.5 Onverdeelde nalatenschappen in Suriname, Nederland en Curaçao / 88
- 2.5.1 De wettelijke mogelijkheden tot vereffening van onverdeelde nalatenschappen in Suriname volgens het Burgerlijk Wetboek / 88
- 2.5.2 De wettelijke mogelijkheden tot vereffening van onverdeelde nalatenschappen volgens het oud Nederlands Burgerlijk Wetboek en het oud Burgerlijk Wetboek Nederlandse Antillen / 91
- 2.5.3 De wettelijke mogelijkheden tot vereffening van onverdeelde nalatenschappen volgens het huidige Nederlands Burgerlijk Wetboek en het huidige Burgerlijk Wetboek van het Land Curaçao / 92

3 De verschillende titels op de grond: de historische achtergrond en rechtskarakters / 99

- 3.1 Algemeen / 99
 - 3.1.1 De ontwikkeling van het feodalisme of het leenstelsel in Europa / 101
 - 3.1.2 De ontwikkeling van het West-Indisch recht op de grond in Amerika / 102
- 3.2 Ontwikkeling van titels op de grond in Suriname / 107
 - 3.2.1 Algemeen / 107
 - 3.2.2 De titel ‘volle en vrije eigendom’ tijdens gouverneur Cornelis van Aerssen van Sommelsdijck (1683-1688) in Suriname / 108
 - 3.2.3 Het recht van allodiale eigendom en erfelijk bezit tijdens gouverneur Jan van Scharphuysen (1689-1696) in Suriname / 110
 - 3.2.4 De totstandkoming van het Koninklijk Besluit 1820 / 111
 - 3.2.5 Het Regeringsreglement van 1865 in Suriname / 116
 - 3.2.6 De invoering van het Burgerlijk Wetboek in 1869 in Suriname / 116
 - 3.2.7 Het rechtskarakter van de titel allodiale eigendom en erfelijk bezit / 119
 - 3.2.8 De ontwikkeling van het erfpachtsrecht in Suriname / 129
 - 3.2.8.1 Historie erfpachtsrecht in Suriname / 129
 - 3.2.8.2 Gronduitgifte in erfpacht volgens het Burgerlijk Wetboek / 130
 - 3.2.8.3 De erfpachtsregeling van 1910 / 131
 - 3.2.8.4 Erfpacht volgens de Agrarische Wet / 132
 - 3.2.8.5 Vergelijking van het recht van erfpacht volgens het Burgerlijk Wetboek en volgens de Agrarische Wet / 136
 - 3.2.8.6 Boedels op de grond met de zakelijke titel van erfpacht / 138
 - 3.2.9 Overdracht van domeingrond in eigendom zoals geregeld in art. 625 BW / 141
 - 3.2.10 Het recht van grondhuur / 142
 - 3.2.10.1 Boedels op de grond met de zakelijke titel van grondhuur / 143
- 3.3 Ontwikkeling van titels op de grond in Nederland / 145
 - 3.3.1 Algemeen / 145

- 3.3.2 De titel op de grond in de Republiek der Verenigde Nederlanden (1581-1795) / 145
- 3.3.3 De titel op de grond in het tijdperk van de Bataafse Republiek / 146
- 3.3.4 De titel op de grond in de periode vanaf 1838 / 148
- 3.3.5 De titel op de grond in de periode 1938 tot en met heden / 149
- 3.4 Ontwikkeling van titels op de grond op Curaçao / 150
 - 3.4.1 Algemeen / 150
 - 3.4.2 De titel op de grond in de periode 1634-1722 / 152
 - 3.4.3 De titel op de grond in de periode 1722-1816 / 154
 - 3.4.4 De titel op de grond in de periode 1816-1867 / 156
 - 3.4.5 De titel op de grond in de periode 1867-heden / 157

- 4 Overdracht van onroerende zaken en case studies: de analyse van enkele specifieke boedels in de districten en de mogelijkheden tot vereffening / 161**
 - 4.1 Overdracht van onroerende zaken / 161
 - 4.1.1 Beheers- en beschikkingsbevoegdheid van mede-erfgenamen / 163
 - 4.2 Inleiding case studies: analyse van specifieke boedels / 167
 - 4.3 Boedels in Coronie / 169
 - 4.3.1 Algemeen / 169
 - 4.3.2 Analyse van enkele boedels in Coronie / 173
 - 4.3.2.1 Plantage Novar / 174
 - 4.3.2.2 Plantage Johanna Maria / 186
 - 4.3.2.3 Plantage Novar en plantage Johanna Maria / 196
 - 4.4 Boedels in Para / 197
 - 4.4.1 Algemeen / 197
 - 4.4.1.1 Praktische oplossingen / 199
 - 4.4.2 Analyse van enkele boedels in Para / 206
 - 4.4.2.1 Plantage La Prosperité / 207
 - 4.4.2.2 Plantage Osembo / 210
 - 4.4.2.3 Plantage Onoribo / 213
 - 4.4.2.4 Plantage La Prosperité, plantage Osembo en plantage Onoribo / 221
 - 4.5 Boedels in Commewijne / 223
 - 4.5.1 Algemeen / 223
 - 4.5.2 Plantage De Nieuwe Hoop / 226
 - 4.6 Analyse van de afschriften van de notariële akten die aan de overdrachten ten grondslag liggen / 234
 - 4.7 De mogelijkheden tot vereffening van de boedels / 237
 - 4.7.1 Welke oplossingen biedt het Burgerlijk Wetboek voor de vereffening van de boedels in de onderzochte districten? / 237
 - 4.7.2 Welke oplossingen biedt het Domeindecreet voor de vereffening van de boedels in de onderzochte districten? / 239
 - 4.7.3 Welke oplossingen biedt het naastingsrecht voor de vereffening van de boedels in de onderzochte districten? / 240
 - 4.7.4 Welke oplossingen biedt het naderingsrecht voor de vereffening van de boedels in de onderzochte districten? / 241
 - 4.7.5 Welke oplossingen biedt de Onteigeningswet voor de vereffening van de boedels in de onderzochte districten? / 242

4.7.6	Welke oplossingen bieden de in de grondbrieven opgenomen voorwaarden voor de vereffening van de boedels in de onderzochte districten? / 243
5	Oplossingsvoorstellen boedels: onbeheerde en onverdeelde nalatenschappen / 245
5.1	Mogelijke oplossingen voor de vereffening van onbeheerde nalatenschappen in Suriname / 245
5.1.1	Mogelijke oplossing(en) van de onbeheerde nalatenschappen in Suriname na vergelijking met het Nederlands recht en het recht van het Land Curaçao / 245
5.2	Mogelijke oplossingen voor de vereffening van onverdeelde nalatenschappen in Suriname / 257
5.3	Slotoplossingsvoorstellen voor de vereffening van boedels / 263
Bijlage 1	Model grondbrief / 269
Bijlage 2	Warrant plantage Novar / 275
Bijlage 3	Deel warrant Johanna Maria / 279
Bijlage 4	Standaard aanvraagbrief huur gronden van Para plantages / 281
Bijlage 5	Bereidsverklaring huur van gronden Para plantages / 283
Bijlage 6	Standaardmodel grondbrief Para plantages / 285
Bijlage 7	Pachtovereenkomst / 287
Bijlage 8	Grondbrief La Prosperité / 291
Bijlage 9	Grondbrief uitgegeven aan J.F. Frederici (de uitgiftevoorwaarden van Osembo en die in de grondbrief uitgegeven aan J.F. Frederici zijn gelijkkluidend) / 301
Bijlage 10a	Grondbrief Onoribo, 1761 / 305
Bijlage 10b	Uitbreiding Ornoribo, 1794-resolutie / 307
Bijlage 11	Voor de analyse van plantage De Nieuwe Hoop is gebruikgemaakt van een warrant die in maart 1696 is verleend / 309
	Aangehaalde en geraadpleegde literatuur / 311
	Lezingen/rapporten/scripties / 319
	Rechtspraak / 321

Wetten / 323

Websites / 327

Krantenartikelen / 329

Interviews / 331

Interview vragenlijst / 333

Vragenlijst districtscommissaris van Coronie / 335

Vragenlijst plantagebesturen / 337

**Vragenlijst nazaten en/of bewoners van plantage De Nieuwe Hoop,
Commewijne / 339**

**Vragenlijst Hoofd van de Afdeling Stamboom van het CBB, de
heer Hugo Atjado / 341**

Vragenlijst hypotheekbewaarder / 343

Samenvatting / 345

Summary / 347

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Algemene inleiding

Wanneer een persoon overlijdt, dient de wet te regelen wie opvolgt in de rechten en verplichtingen van de overledene (erflater). De opvolgers worden erfgenamen genoemd. Erfgenamen zijn zij die krachtens de wet of een beschikking van de erflater, een testament, tot de nalatenschap worden geroepen.³ De erfgenamen volgen van rechtswege op 'onder algemene titel' en zetten aldus de vermogensrechtelijke positie van de overledene voort. Deze opvolging wordt ook wel aangeduid als *saisine*.⁴ Het geheel door de erflater nagelaten, op geld waardeerbare rechten en verplichtingen, noemt men de nalatenschap.⁵

Tot de nalatenschap wordt volgens art. 862 BW gerekend de goederen, rechten en rechtsoverdrachten van de overledene.

Tussen de erfgenamen ontstaat er een toestand van onverdeeldheid met betrekking tot de nalatenschap, de onverdeelde boedel. De onverdeelde boedel kan volgens de eerste afdeling van de zestiende titel van Boek II van het Burgerlijk Wetboek (art. 1093 e.v. BW) door scheiding en deling worden opgeheven. Deze scheiding en deling wordt ook wel aangeduid als boedelscheiding.

In de verschillende definities van boedelscheiding komt volgens Kleyn⁶ als gemeenschappelijk kenmerk naar voren dat de boedelscheiding de strekking heeft een einde te maken aan een situatie van mede-eigendom of aan een gemeenschap, waartoe een aantal deelgenoten gerechtigd is. Volgens Kleyn is een belangrijke bijdrage tot de ontwikkeling van ons begrippenstelsel geleverd door Versteeg in zijn dissertatie van 1912.⁷ Hij schreef voor ons recht een eigen systeem dat nog steeds veel gevolgd wordt. Hij ziet mede-eigendom als een soort zakelijk recht, dat iedere mede-eigenaar op het gemene goed heeft. Het woord boedel geeft aan dat het gaat om gemeenschappelijk vermogen.⁸

3. Jadnanansing en Kraan 1998, p. 1.

4. M.J.A. van Mourik en M.J.M. Nuytinck 2009, p. 301.

5. Jadnanansing en Kraan 1998, p. 1.

6. Kleyn 1969, p. 74.

7. Kleyn 1969, p. 75.

8. Kleyn 1969, p. 2. Een gemeenschappelijk vermogen ontstaat overigens niet alleen als gevolg van overlijden, maar kan volgens de bepalingen in de titels 11 tot en met 17 van het BW ook ontstaan bij: ontbonden huwelijksgemeenschap (art. 176 BW) (de huwelijksgemeenschap wordt ontbonden door ontbinding van het huwelijk op grond van art. 252 BW); verdeling van zaken die aan meerdere personen tezamen toebehoren, de zogenaamde mede-eigendom (art. 628 BW); de ontbonden maatschap (art. 1664 BW); vereffening en scheiding en deling van het vennootschapsvermogen (art. 1664 BW en art. 27 e.v. WvK).

In Suriname zijn ook nalatenschappen die eeuwenlang onverdeeld of onbeheerd zijn gebleven. Deze voortdurende onverdeeldheid of onbeheerdheid leidt tot een belangrijk probleem in de hedendaagse Surinaamse samenleving. Hoewel in Suriname geen informatie aanwezig is over de omvang van dit probleem (omdat een wettelijke registratieverplichting hiervoor ontbreekt), blijkt uit diverse gesprekken met notarissen, advocaten, oud-rechters, districtscommissarissen en uit de ontwikkelingsplannen van regering op regering, dat in Suriname als gevolg van de hierna te beschrijven boedelproblematiek, veel onverdeelde en/of onbeheerde nalatenschappen voorkomen en dat een deel daarvan niet kan worden vereffend. Door regering op regering wordt het probleem van onverdeelde en onbeheerde nalatenschappen als kernprobleem aangehaald, waarvoor een oplossing moet worden gevonden in het belang van de ontwikkeling van Suriname. In het meest recente ontwikkelingsplan 2012-2016 van de regering van Suriname krijgt dit probleem wederom aandacht en wel als volgt.⁹

‘De boedelproblematiek zorgt ervoor dat de districten Para en Coronie niet optimaal ontwikkeld kunnen worden. In de praktijk is het aantal onbeheerde en kennelijk verlaten plantages aanzienlijk gebleken, in het bijzonder aan de weerszijden van de Commewijne- en Surinamerivier. De verlaten plantages stagneren de optimale ontwikkeling van het gebied en belemmeren tevens de uitvoering van een gedegen domaniaal beleid.

Het Decreet van 8 augustus 1981 tot vaststelling van nieuwe regels omtrent de rechtstoestand van onbeheerde en kennelijk verlaten gronden (Domeindecreet 1981, SB 1981 no. 125) biedt in de praktijk weinig en/of te trage mogelijkheden om deze problematiek adequaat op te lossen.

Door het oplossen van de boedelproblematiek zullen enkele van de verlaten plantages tot het vrijdomein van de Staat gaan behoren. Voor de overige zal de Regering de nodige maatregelen treffen om die verlaten plantages terug te brengen in de boezem van de Staat. Nadat de bewoners/bewerkers naar rato van hun aandeel zijn geaccommodeerd, kan het resterende deel bestemd worden voor vrije uitgifte. Hierdoor zullen andere bewoners eveneens in aanmerking komen voor een stuk grond.’

Om een beeld te krijgen van de omvang van de boedels en de grootte van de boedelproblematiek is voor het eerst op 8 november 2004 vanuit de Project Management Unit van het Grondregistratie en Land Informatie Systeem, GLIS, een boedelonderzoek verricht.¹⁰ Dit onderzoek kon wegens het niet voorhanden zijn van alle informatie niet met betrekking tot alle boedels in Suriname verricht worden. Het onderzoek richtte zich op de districten Para, Coronie, Commewijne en Saramacca. Daarbij vormden alle plantages waarop één of meer percelen voorkwamen die tot de boedels behoorden het uitgangspunt. Aangezien in de registers op het hypotheekkantoor¹¹ niet van alle gronden en alle aandelen de oppervlakten waren op-

9. Ontwikkelingsplan 2012-2016, Suriname in Transformatie, p. 198.

10. Eindrapport Grondregistratie en Land Informatie Systeem (GLIS)-project (2003-2008) door Project Management Unit GLIS-project, 2005.

11. Alhoewel vanaf de inwerkingtreding van de Wet Grondregistratie en Land Informatie Systeem van 25 mei 2009, SB 2009, no. 149, Wet GLIS, er geen sprake meer is van hypotheekkantoor, maar van MI-GLIS, wordt in dit onderzoek het begrip hypotheekkantoor gehanteerd.